

РОЗДІЛ 12. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БІЗНЕС-ОСВІТИ

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

IMPROVING THE SYSTEM OF CONTINUOUS EDUCATION AS A GUARANTEE OF COUNTRY'S ECONOMIC DEVELOPMENT

Стаття присвячена дослідженню системи безперервної освіти. Визначена роль безперервної освіти в Україні як необхідної умови економічного розвитку держави. Розглянуті принципи побудови системи безперервної освіти. Проаналізовано перспективи розвитку освітньої системи. Визначено пріоритетні напрямки діяльності держави щодо удосконалення системи безперервної освіти в країні.

Ключові слова: безперервна освіта, система освіти, економічний розвиток, перспективи, напрямки розвитку.

Стаття посвящена исследованию системы непрерывного образования. Определена роль непрерывного образования в Украине как необходимого условия экономического развития страны. Рассмотрены принципы построения системы непрерывного образования. Проанализированы перспек-

тивы развития образовательной системы. Определены приоритетные направления деятельности государства по усовершенствованию системы непрерывного образования в стране.

Ключевые слова: непрерывное образование, система образования, экономическое развитие, перспективы, направления развития.

The article is devoted to the research of continuous education system. The role of the continuous education in Ukraine as the necessary condition of state economic development is defined.

The prospects of development the education system are analyzed. The state priorities concerning the continuous education improvement are specified.

Key words: continuous education, education system, economic development, prospects, directions of development.

УДК 338.43:37

Верхоглядова Н.І.

д.е.н, професор кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства Придніпровська державної академії будівництва та архітектури

Постановка проблеми. На сьогоднішній день необхідною умовою економічного розвитку країни є удосконалення системи безперервної освіти, що обумовлено особливостями світових соціально-економічних процесів, таких як посилення глобалізації, технологічні зміни та поширення нових інформаційно-комунікаційних технологій, що змінюються, природа праці і ринку зайнятості та ін. Все більшу роль в сучасному суспільстві починають відігравати професійні навички і компетенції, що визначають його можливості та конкурентоспроможність в умовах нової економіки, заснованої на знаннях. Постійне їх оновлення і удосконалення протягом усього життя індивіда стає необхідністю в умовах сучасного мінливого світу, запорукою суспільного і професійного розвитку людини, механізмом відтворення його професійного та культурного потенціалу, однією з умов розвитку суспільного виробництва, джерелом довгострокового розвитку суспільства в цілому. Сьогодні країнами-лідерами є держави, які виходять з того, що найвигідніші інвестиції – це інвестиції у людський капітал. Перспективи соціального та економічного розвитку вони пов'язують насамперед з підвищенням якості безперервної освіти. Проте вітчизняна система освіти, незважаючи на тенденції реформування за європейськими зразками, за суттю не відповідає їм повністю [1].

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дана проблематика висвітлена в

роботах багатьох зарубіжних вчених, таких як: Гартунга А., Даве Р., Джессап Ф., Кареллі М., Кумбс Ф., Кидд Дж., Корреа А., Ленгранд П., Фор Е., Фрезе Х. та ін. Серед вітчизняних авторів, можна виділити наступних: Кашуба О., Ковальська К., Москаленко Н., Пахомов В., Тягушева О., Щедровицький П. та ін. Проте, необхідно відмітити, що в умовах переходу України до нової економіки, заснованої на знаннях, постає необхідність удосконалення теоретичних та практичних основ функціонування системи безперервної освіти та її адаптації до умов сьогодення України [6].

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є визначення ролі безперервної освіти в Україні як необхідної умови економічного розвитку держави та аналіз перспектив її удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до звіту Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) «Про роль національних кваліфікаційних систем у розвитку безперервної освіти» під безперервною освітою розуміється як формальна, так і неформальна форми придбання професійних знань і навичок, де формальна освіта розглядається як інституційна форма навчання за спеціально розробленими і затвердженими програмами і методиками навчання в освітніх установах, центрах підвищення кваліфікації або на робочих місцях, яка підтверджується кваліфікацією або свідоцтвом про здобуту освіту. Під неформальною освітою розуміється форма навчання, вбудована в загальний

план навчального процесу, але формально не визначається як процес навчання [4].

Згідно з меморандумом безперервної освіти Європейського Союзу, існують наступні принципи, на які має спиратися система освіти [3]:

- нові базові знання і навички для всіх;
- збільшення інвестицій в людські ресурси;
- інноваційні методики викладання і навчання;
- розвиток наставництва і консультування;
- нова система оцінки освіти;
- наближення освіти додому.

Відповідно до Закону України №1 556-VII від 01 січня 2014 року «Про вищу освіту» серед основних завдань вищих навчальних закладів є участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу [2]. При зростанні значимості людського капіталу, конкурентоспроможність країни у сучасних умовах залежить вже не тільки від діяльності традиційних освітніх інститутів, а й від можливості постійно підвищувати якість компетенцій, що використовуються в економіці і в соціальному житті. Громадяни, які отримали професійну освіту і бажають підвищити рівень своїх навичок або отримати нові, є ключовим ресурсом економічного розвитку держави. Освоєння нових навичок і знань стає для громадян самостійною потребою, а для економіки – зростаючим сектором послуг. Тому навчання протягом усього життя стає необхідним і все більш значущим елементом сучасних освітніх систем. Все більшого значення набуває в них як неформальна освіта (курси, тренінги, короткі програми, які можуть пропонувати на будь-якому етапі освіти або професійної кар'єри), так і неформальна освіта, яка реалізується за рахунок самоосвіти громадян в насиченому культурно-освітньому середовищі.

За Р. Даве у рамках програми розвитку теоретичних основ безперервної освіти Інституту освіти ЮНЕСКО до ключових принципів відносяться [5]: охоплення освітою всього життя людини; включення в систему освіти крім навчальних закладів і центрів попередньої підготовки формальних, неформальних і поза інституціональних форм освіти; горизонтальна та вертикальна інтеграція між окремими етапами освіти; універсальність і демократичність освіти; ув'язування загальної і професійної освіти; індивідуалізація навчання; гнучкість і різноманітність змісту, засобів і методик, часу і місця навчання та ін.

На нашу думку, вдосконалена система безперервної освіти в Україні повинна характеризуватися наступним:

- різноманіттям постачальників освітніх послуг;
- прозорістю для ринку праці та постачальників освітніх послуг системою кваліфікацій;
- наявністю механізму підтвердження результатів отриманої освіти через іспити та сертифікацію;

- роботою освітніх консультантів та брокерів, які надають громадянам підтримку у вибудовуванні складних освітніх траєкторій, що проходять нерідко і через формальні, і через неформальні інститути.

З метою модернізації існуючої освітньої системи, слід створити умови для своєчасного підвищення кваліфікації та перепідготовки робітників і фахівців. Перш за все, необхідно провести інвентаризацію вимог до підвищення кваліфікації та перепідготовки в різних сферах діяльності. Відомствами спільно з об'єднаннями роботодавців, в тому числі у рамках відповідних професійних стандартів, повинні бути встановлені норми періодичності підвищення кваліфікації робітників і фахівців певних сфер діяльності. Враховуючи постійно зростаючий попит на підвищення кваліфікації в ринковому секторі економіки, у бюджетному секторі належить розробити і впровадити конкурентні підходи до підвищення кваліфікації та перепідготовки робітників і фахівців. У цьому зв'язку традиційні підвищення кваліфікації повинні бути істотно удосконалені і адаптовані. Належить розробити такі методи фінансування безперервної освіти, які пов'язані з освітніми запитами конкретних громадян – споживачів послуг безперервної освіти. Це особливо важливо для представників професій бюджетної сфери, де система підвищення кваліфікації залишається як і раніше громіздкою і не орієнтується на різноманіття потреб конкретних фахівців. Персоніфіковані системи фінансування підвищення кваліфікації дозволять організаціям гнучко орієнтуватися щодо різноманіття потреб громадян при отриманні соціальних послуг. Зокрема, в освіті доцільним є розвиток системи підтримки самоосвіти професорсько-викладацького складу вузів щодо перспективних напрямків науки та інновацій через розвиток діяльності відповідних фондів. Отже слід переглянути діяльність служб зайнятості, які сьогодні орієнтовані, головним чином, лише на працевлаштування безробітних та пов'язану з цим професійну перепідготовку. Предметом діяльності таких служб має бути сприяння професійному вдосконаленню громадян, безперервна перепідготовка та відновлення кваліфікації.

У перспективі може бути запропонована наступна комплексна система напрямків діяльності з удосконалення безперервної освіти:

1. Розширення кола постачальників послуг додаткової освіти. Це може відбуватися як за рахунок активізації освіти всередині підприємств через податкові пільги, включаючи віднесення витрат на навчання до витрат на собівартість, так і за рахунок підтримки приватно-державного партнерства у сфері безперервної освіти.

2. Формування національної системи кваліфікації та її сертифікації, професійних стандар-

тів. Залежно від того, наскільки держава зможе впровадити механізми незалежної сертифікації кваліфікацій, залежить не тільки мобільність на внутрішньому ринку праці, а й позиціонування українських технологій на міжнародній арені. Необхідна державна підтримка центрів сертифікації кваліфікацій, як за робочими професіями, так і в сфері високотехнологічних виробництв, в першу чергу – інформаційних технологій.

3. Формування багатого культурно-освітнього середовища, що сприяє самоосвіті і безперервній освіті. Повинна бути забезпечена діяльність загальнодоступних національних бібліотек, електронних (цифрових) освітніх ресурсів на основі власних розробок та локалізації кращих освітніх ресурсів з усього світу. Істотною увагою має бути приділена державній підтримці послуг дистанційної освіти за допомогою формування загальнодоступних сервісів самоосвіти через Інтернет.

4. Розвиток системи освітнього консультування і підтримки безперервної освіти. У цьому напрямку належить сформувати центри консультування з отримання додаткової освіти при службах зайнятості. Надання послуг кар'єрного консультування з професійної орієнтації та вибору відповідної освітньої траєкторії повинно здійснюватися також у школах та інших навчальних закладах.

Покроковий рух до сучасної моделі освіти надасть можливість цілеспрямовано формувати людський капітал країни, виходячи з необхідності забезпечення інноваційного розвитку економіки та геополітичної конкурентоспроможності України.

Висновки. Отже, актуальність вдосконалення системи безперервної освіти для України пояснюється в даний час переходом до нової економіки, заснованої на знаннях. У нових умовах особливо гостро відчувається потреба постійного оновлення професійних знань і навичок та підвищення кваліфікації кадрів, відновлення і подальшого розвитку людського капіталу країни відповідно до потреб сучасного ринку праці. Зміни в національній економіці підвищують роль безперервної освіти для населення, визначають необхідність подолання розриву, що виникає між потребами сучасного ринку праці та можливостями освітньої сфери. Безперервна освіта не тільки стає все більш необхідним елементом сучасних вищих навчальних

закладів, а й фактором соціально-економічного розвитку окремих регіонів і країни в цілому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Драган О. Концепція управління освітою в Україні / О. Драган // держава та регіони. Серія: економіка та підприємництво. – 2007. – №4. – с. 73-76.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. №1556-vii: [електронний ресурс]. – режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.
3. Меморандум безперервної освіти європейського союзу. – [електронний ресурс]. – режим доступу: www.europeans.org.ua/deyanel.html
4. Офіційний сайт організації економічного співробітництва і розвитку [електронний ресурс]. – режим доступу: www.oecd.org
5. Офіційний сайт організації об'єднаних націй з питань освіти, науки та культури [електронний ресурс]. – режим доступу: www.unesco.org
6. Тягушева О.Г. Необхідність та перспективи безперервності освіти як принципу освітньої політики України / О.Г. Тягушева // Теорія та практика державного управління. – Харків, 2008. – №3(22). – с. 359 – 366.

REFERENCES:

1. Drahan O. Kontseptsiia upravlinnia osvitoiu v Ukraini [Concept of education management in Ukraine] / O. Drahan // derzhava ta rehiony. Serii: ekonomika ta pidpriemnytstvo. – no.4. – p.p.. 73-76.
2. Zakon ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine "On Higher Education"]. – available at: www.zakon.rada.gov.ua.
3. Memorandum bezperervnoi osvity yevropeiskoho soizu. [Memorandum of Continuing Education of the European Union]. – available at: www.europeans.org.ua/deyanel.html
4. Ofitsiynyi sait orhanizatsii ekonomichnoho spivrobotnytstva i rozvytku [Official site of the organization of economic cooperation and development]. – available at: www.oecd.org
5. Ofitsiynyi sait orhanizatsii obiednanykh natsii z pytan osvity, nauky ta kultury [Official website of the United Nations on education, science and science culture]. – available at: www.unesco.org
6. Tiahusheva O.H. Neobkhdnist ta perspektyvy bezperervnosti osvity yak pryntsyphu osvitnoi polityky ukrainy [Necessity and perspectives of the continuity of education as the principle of educational policy of Ukraine] / O.H. Tiahusheva // Teorii ta praktyka derzhavnoho upravlinnia. – Kharkiv– no.3(22). – p.p. 359 – 366.